

Жовтень '2004

**Інформаційний
бюлетень**

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА
СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ НАПЕРЕДОДНІ
ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ – 2004**

За редакцією
члена-кореспондента АПН України
М.М.Слюсаревського

Упорядники: Л.М.Калачнікова, Л.П.Черниш

Київ

Суспільно-політична ситуація в Україні напередодні президентських виборів-2004: Інформаційний бюлетень / За ред. М.М.Слюсаревського; Упоряд. Л.М.Калачнікова, Л.П.Черниш. — К., 2004. — 52 с.

Бюлетень підготовлено за даними всеукраїнських репрезентативних опитувань населення, проведених Інститутом соціальної та політичної психології АПН України протягом липня—вересня 2004 р. Ці дані порівнюються з попередніми “зрізами” моніторингових циклів, які постійно здійснює інститут.

Для соціологів, психологів, працівників ЗМІ, представників громадськості.

У проведенні досліджень, опрацюванні їх результатів та підготовці матеріалів бюлетеня взяли участь: *О.Т.Баршполець, Л.П.Булах, І.В.Жадан, Л.М.Калачнікова, Н.М.Слюсаревський, П.Д.Фролов, Л.П.Черниш.*

Адреса:

254070, м.Київ, вул.Андріївська, 15
тел. 416-24-08 , 416-22-87
факс. 416-45-56

© Інститут соціальної та політичної психології
АПН України, 2004

З М І С Т

1. ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ В ОЦІНКАХ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....	4
2. ОЦІНКА РЕСПОНДЕНТАМИ СВОГО МАТЕРІАЛЬНОГО СТАНОВИЩА, ПЕРСПЕКТИВ ЙОГО ЗМІНИ, ЖИТТЯ ЗАГАЛОМ.....	10
3. РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ В УКРАЇНІ І ПРОТЕСТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУСПІЛЬСТВА.....	12
3.1. Рівень і динаміка соціальної напруженості в регіонах України	12
3.2. Прогнози експертів щодо рівня соціальної напруженості у період розгортання виборчої кампанії та після її завершення	15
3.3. Психологічна готовність населення до участі в масових акціях протесту.....	18
4. КАНДИДАТИ В ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ ОЧИМА ВИБОРЦІВ	22
5. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОФІЛІ ТА МОТИВИ ГОЛОСУВАННЯ ПРИХИЛЬНИКІВ НАЙБІЛЬШ РЕЙТИНГОВИХ КАНДИДАТІВ.....	27
6. НАМІРИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЩОДО ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ.....	33
6.1. Очікувана електоральна активність населення	34
6.2. Потенційний електорат найбільш відомих кандидатів у президенти	36
6.3. Наміри виборців щодо голосування у I турі	38
6.4. Наміри виборців щодо голосування у II турі	43
6.5. Громадська думка щодо переможця на президентських виборах.....	48
6.6. Основні висновки.....	50

1. ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ В ОЦІНКАХ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

(за даними всеукраїнського репрезентативного опитування, проведеного 17–22 вересня 2004 р. Опитано 2018 респондентів)

Як Ви сприйняли святкування 13-ї* річниці незалежності України? (у %)

	1999 р.	2000 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.
це викликало в мене передусім гордість як у громадянина	8.4	7.0	9.9	7.9	15.8
разом з гордістю я відчував гіркоту невинуватих сподівань	20.4	23.1	23.2	19.8	22.2
це була передусім нагода розважитись і відпочити	10.8	9.2	12.6	10.2	12.5
вважаю цю святкову метушню спробою приховати розвал і злиденне становище в державі	35.9	37.7	35.0	37.9	24.2
цей день для мене не є святом	15.1	15.6	14.3	16.7	13.9
важко відповісти	9.4	7.4	5.0	7.5	11.3

* У попередні роки у формулюванні запитання йшлося про відповідну річницю незалежності України.

Чи є, на Вашу думку, сьогодні Україна справді незалежною державою? (у %)

- так 26.0
- ні 49.2
- важко відповісти 24.8

У регіональному розрізі:

	Так	Ні	Важко відповісти
АР Крим	51.6	26.3	22.1
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська області)	25.5	43.1	31.4
Схід (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області)	24.6	55.2	20.2
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	31.3	38.5	30.2
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	15.4	55.2	29.4
Інші західні області (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька)	14.7	55.8	29.5
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	43.5	32.0	24.5
Донбас (Донецька, Луганська області)	19.6	65.0	15.4
м. Київ	23.3	53.4	23.3

А чи вважаєте Ви, що Україна спроможна існувати як незалежна держава? (у %)

- так 66.9
- ні 15.9
- важко відповісти 17.2

У регіональному розрізі:

	Так	Ні	Важко відповісти
АР Крим	66.3	9.5	24.2
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська області)	68.6	9.9	21.5
Схід (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області)	62.7	21.2	16.1
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	73.2	9.3	17.5
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	79.4	4.4	16.2
Інші західні області (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька)	70.6	15.3	14.1
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	66.5	13.5	20.0
Донбас (Донецька, Луганська області)	51.7	34.7	13.6
м. Київ	81.6	7.7	10.7

Днями уряд В.Януковича подав на розгляд Верховної Ради проект Державного бюджету на 2005 р. Як Ви вважаєте, яким чином цей бюджет вплине на рівень Вашого добробуту? (у %)

	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.
вплине позитивно, сподіваюсь на зростання свого добробуту	20.1	16.2	11.3	26.4
вплине негативно, рівень мого добробуту знизиться	15.8	15.8	26.0	12.9
ніяк не вплине: в мене свій бюджет, а у держави — свій	36.5	34.8	32.4	26.2
інша думка	—	—	3.7	3.9
важко відповісти	27.6	33.2	26.6	30.6

Примітка. У 2001–2003рр. ставилося запитання щодо проектів Державного бюджету, поданих, відповідно, урядами В.Ющенко, А.Кінаха, В.Януковича.

У регіональному розрізі:

	Вплине позитивно	Вплине негативно	Ніяк не вплине	Інша думка	Важко відповісти
АР Крим	26.0	13.5	12.5	10.4	37.6
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська області)	20.4	10.6	27.1	1.6	40.3
Схід (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області)	28.3	12.6	22.7	3.9	32.5
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	47.5	7.1	19.1	2.7	23.6
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	12.8	20.1	34.3	4.4	28.4
Інші західні області (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька)	19.5	15.8	29.3	1.2	34.2
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	23.1	19.6	30.7	4.0	22.6
Донбас (Донецька, Луганська області)	33.2	6.9	28.5	6.0	25.4
м. Київ	28.0	20.0	24.0	5.0	23.0

Першого вересня розпочалися заняття в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах. Як Ви оцінюєте стан їх підготовки до нового навчального року? (у %)

	Вересень 2003 р.		Вересень 2004 р.	
однозначно позитивно	2.7	22.7	9.9	40.0
скоріше позитивно	20.0		30.1	
скоріше негативно	33.8	48.6	20.9	26.9
однозначно негативно	14.8		6.0	
мені це байдуже	4.1		6.4	
важко відповісти	24.6		26.7	

Оцінка стану підготовки закладів освіти до нового навчального року окремими категоріями респондентів:

	Респонденти, в сім'ях яких є учні або студенти		Респонденти, в сім'ях яких немає учнів і студентів		Студенти, учні		Працівники освіти	
однозначно позитивно	10.0	43.8	9.3	32.9	7.7	41.0	12.0	50.0
скоріше позитивно	33.8		23.6		33.3			
скоріше негативно	24.3	31.4	15.5	19.4	23.1	33.4	27.8	34.3
однозначно негативно	7.1		3.9		10.3			
мені це байдуже	3.0		11.7		3.9		1.9	
важко відповісти	21.8		36.1		21.8		13.9	

Довідково. Відповіді на запитання "Чи є у Вашій сім'ї учні та/або студенти?" розподілилися таким чином (у %):

- так, є 58,5
- ні, немає 37,3
- я сам студент (учень) 4,2

Оцінка стану підготовки закладів освіти до нового навчального року у різних регіонах України:

	Позитивно (однозначно позитивно + скоріше позитивно)	Негативно (однозначно негативно + скоріше негативно)	Мені це байдуже	Важко відповісти
АР Крим	42.3	11.3	18.6	27.8
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська області)	40.7	29.3	4.7	25.3
Схід (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області)	44.6	22.8	5.9	26.7
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	40.4	26.8	7.1	25.7
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	24.8	38.1	5.9	31.2
Інші західні області (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька)	43.3	26.2	4.3	26.2
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	45.5	23.0	11.0	20.5
Донбас (Донецька, Луганська області)	36.6	30.0	5.0	28.4
м. Київ	43.7	23.3	1.9	31.1

Як Ви вважаєте, чи загрожують Україні терористичні акти, подібні до того, що стався в Беслані? (у %)

однозначно так	7.0	26.9
скоріше так	19.9	
скоріше ні	34.5	39.7
однозначно ні	5.2	
мені це байдуже	0.7	
важко відповісти	32.6	

Примітка. Розподіл відповідей респондентів на схоже запитання у травні 2004 р. виглядав так:

Як Ви вважаєте, чи загрожують Україні терористичні акти з боку ісламських фундаменталістів, подібні до того, що стався в Іспанії? (у %)

однозначно так	16.3	47.8
скоріше так	31.5	
скоріше ні	25.4	29.1
однозначно ні	3.7	
мені це байдуже	1.0	
важко відповісти	22.1	

У регіональному розрізі:

	Так (однозначно так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + однозначно ні)	Мені це байдуже	Важко відповісти
АР Крим	14.6	46.9	0.0	38.5
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмель- ницька, Черкаська області)	22.0	36.3	0.8	40.9
Схід (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області)	32.7	34.9	0.0	32.4
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	24.7	42.3	1.1	31.9
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	24.1	41.9	1.0	33.0
Інші західні області (Волинська, Закар- патська, Рівненська, Чернівецька)	23.2	40.8	0.0	36.0
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	23.5	45.0	2.5	29.0
Донбас (Донецька, Луганська області)	39.1	36.9	0.3	23.7
м. Київ	21.4	51.5	1.9	25.2

За інформацією правоохоронних органів, нещодавній вибух на Троєщинському ринку в м. Києві був терористичним актом, який здійснили політичні сили, близькі до кандидата в президенти В. Ющенка, з метою дестабілізації політичної ситуації в Україні. Як Ви вважаєте, чи відповідає дійсності ця інформація? (у %)

однозначно так	3.8	11.8
скоріше так	8.0	
скоріше ні	20.0	47.3
однозначно ні	27.3	
важко відповісти	14.8	
нічого про це не знаю	26.1	

У регіональному розрізі:

	Так (однозначно так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + однозначно ні)	Важко відповіс- ти	Нічого про це не знаю
АР Крим	10.5	40.0	13.7	35.8
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмель- ницька, Черкаська області)	5.3	46.4	26.4	21.9
Схід (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області)	15.5	38.2	11.0	35.3
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	6.7	62.2	11.7	19.4
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	3.0	63.8	16.1	17.1
Інші західні області (Волинська, Закар- патська, Рівненська, Чернівецька)	6.3	65.6	12.5	15.6
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	10.8	38.7	22.2	28.3
Донбас (Донецька, Луганська області)	28.5	31.4	3.5	36.6
м. Київ	8.7	67.0	14.6	9.7

2. ОЦІНКА РЕСПОНДЕНТАМИ СВОГО МАТЕРІАЛЬНОГО СТАНОВИЩА, ПЕРСПЕКТИВ ЙОГО ЗМІНИ, ЖИТТЯ ЗАГАЛОМ

(за даними всеукраїнського репрезентативного опитування,
проведеного 10–16 липня 2004 р. Опитано 2000 респондентів)

Який середній рівень доходу на одного члена Вашої сім'ї? (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
до 100 грн.	71	18	10
від 100 до 150 грн.	15	24	17
від 150 до 200 грн.	7	19	20
понад 200 грн. у т. ч.:	4	38	52
від 200 до 250 грн.	–	10	15
від 250 до 300 грн.	–	9	13
від 300 до 350 грн.	–	6	7
від 350 до 400 грн.	–	5	7
понад 400 грн.	–	8	10
не відповіли	3	1	1

Чи вистачає грошей Вашій сім'ї? (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
зовсім не вистачає	37	21	21
ледь-ледь вистачає	27	26	27
вистачає на найнеобхідніше	26	35	35
в основному вистачає	8	15	14
вистачає майже на все	1	2	2
вистачає повністю	0,5	1	1
не відповіли	0,5	–	–

Коли Ви востаннє отримували зарплату (пенсію, стипендію)? (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
понад чотири місяці тому	23	8	6
чотири місяці тому	4	1	1
три місяці тому	9	3	2
два місяці тому	15	8	7
не більш як місяць тому	32	58	58
не більш як тиждень тому	14	19	24
не відповіли	3	3	2

Якщо з Вами не повністю розрахувалися, то за скільки місяців Вам не заплачено? (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
мені нічого не винні	27	70	72
мені винні за 1 – 2 місяці	25	14	16
за 3 – 6 місяців	23	5	4
за півроку – рік	11	2	1
більше як за рік	11	6	4
не відповіли	3	3	3

Чи задоволені Ви своїм життям загалом? (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
цілком задоволений	4	5	4
скоріше задоволений	11	20	21
скоріше не задоволений	30	17	17
зовсім не задоволений	29	36	38
важко сказати	25	21	19
не відповіли	1	1	1

Як, на Вашу думку, зміниться матеріальне становище Вашої сім'ї через 1–2 роки? (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
погіршиться	41	30	31
не зміниться	42	47	47
поліпшиться	15	21	21
не відповіли	2	2	1

Як бачимо, за час, що минув від попередніх президентських виборів, у матеріальному становищі населення відбулися певні позитивні зміни. При цьому вельми важливо, що про них свідчать не лише більші обсяги грошових виплат, а й суб'єктивні оцінки громадян за критерієм “вистачає чи не вистачає грошей”. Частка респондентів, яким грошей тією чи іншою мірою вистачає, за п'ять років загалом збільшилася з 35,5 до 52%. Поступово відходять у минуле й борги із соціальних виплат. Якщо влітку 1999р. лише 27% опитаних зазначали, що їм повністю виплачено зарплату (пенсію, стипендію), то тепер про це заявляють уже 72%. Природно, поліпшення матеріального становища сприяє зниженню напруженості серед громадян України.

Водночас доволі значною залишається частка населення, якої позитивні соціально-економічні зрушення ще не торкнулися або торкнулися дуже мало. Так, за даними останнього опитування, щонайменше 16% респондентів досі нерегулярно отримують заробітну платню (пенсію, стипендію), 9% чекають на погашення заборгованостей за 3–6 і більше місяців. Хронічно потерпає від нестачі коштів у сімейному бюджеті 21% опитаних, не дуже краще від них живуть і ті 27%, котрим ледве вдається зводити кінці з кінцями. Тому закономірно, що більшість громадян, особливо похилого віку та безробітних, у найближчі рік–два не сподіваються на поліпшення свого матеріального становища або й очікують на його погіршення. Не лише не зменшується, а й зростає кількість українців песимістичних оцінок життя загалом: зовсім не задоволені ним сьогодні 38% опитаних (проти 29% п'ять років тому). Усе це послаблює, а в окремих сегментах суспільства і блокує тенденцію зниження соціальної напруженості.

3. РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ В УКРАЇНІ І ПРОТЕСТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУСПІЛЬСТВА

Дослідження проведено в рамках моніторингу, який близько восьми років здійснюється з метою відстеження рівня і тенденцій зміни соціальної напруженості в суспільстві.

У процесі дослідження використано методи опитування незалежних експертів та масового анкетного опитування населення у 26 регіонах України – АР Крим, 24 областях та м. Києві. До участі в дослідженні як експерти були залучені керівні працівники обласних держадміністрацій, учені (політологи, соціологи, психологи), керівники обласних організацій політичних партій, профспілкових об'єднань, керівники й політичні оглядачі ЗМІ (всього по 15 осіб у кожному регіоні). Соціально-демографічна структура вибірки, за якою здійснювалося масове опитування, відповідала структурі дорослого населення України (середня похибка становила 2,6%).

Отримані дані порівнюються з результатами аналогічних досліджень, проведених у липні 1999 року і минулої осені.

3.1. Рівень і динаміка соціальної напруженості в регіонах України

Рівень соціальної напруженості експерти оцінювали за 5-бальною шкалою, градації якої означали: 1 – напруженість практично відсутня; 2 – незначна; 3 – помірна; 4 – висока; 5 – дуже висока, на грані вибуху. Результати цих оцінок та аналогічні дані 1999 і 2004 рр. наведено у табл. 3.1. Наочне уявлення про регіональний розподіл напруженості дає картограма, зображена на рис.1.

Таблиця 3.1

**Оцінка експертами соціальної напруженості в регіонах України
у липні 1999, жовтні 2003 та в липні 2004 року (у балах)**

Регіон	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
АР Крим	3,4	2,5	3,1
Області:			
Вінницька	2,7	2,9	2,5
Волинська	2,9	2,9	2,5
Дніпропетровська	2,8	2,8	2,3
Донецька	3,9	2,9	2,5
Житомирська	2,7	2,7	2,4
Закарпатська	2,6	2,5	2,4
Запорізька	2,3	2,9	2,4
Івано-Франківська	3,0	2,9	2,3
Київська	3,2	2,5	2,6
Кіровоградська	2,9	2,3	2,9
Луганська	3,7	2,7	2,5
Львівська	3,1	3,9	2,9
Миколаївська	3,2	2,5	2,5
Одеська	2,9	3,3	2,2
Полтавська	2,9	2,9	3,3
Рівненська	2,3	2,9	2,7
Сумська	3,0	2,6	2,9
Тернопільська	3,1	3,0	2,9
Харківська	3,1	2,5	2,5
Херсонська	3,3	2,8	2,6
Хмельницька	3,1	2,6	2,5
Черкаська	2,9	3,0	3,1
Чернівецька	3,1	2,7	2,7
Чернігівська	3,4	2,6	2,7
м. Київ	2,7	2,3	2,6
По Україні	3,0	2,8	2,6

Аналіз наведених даних засвідчує, що в липні 2004 р. рівень соціальної напруженості в Україні залишався помірним і мав тенденцію до дальшого зниження. Зокрема, порівняно з жовтнем минулого року він помітно знизився у Дніпропетровській, Запорізькій та Одеській областях, а також на Івано-Франківщині та Львівщині. Певне підвищення напруженості зафіксовано лише в АР Крим, Кіровоградській, Полтавській і Сумській областях та в м. Києві. У Черкаській і Тернопільській областях соціальна напруженість, як і в попередні роки, стабільно утримується на середньому рівні, який, однак, вочевидь перевищує загальноукраїнські показники.

У контексті наближення президентських виборів звертає на себе увагу та обставина, що **як в Україні загалом, так і в переважній більшості регіонів спостерігається істотно менше напруження, ніж в аналогічний період 1999 року.** Це стосується передусім Донеччини та Луганщини, де напередодні минулих виборів Президента України соціальна температура була найвищою, а також Миколаївської, Херсонської, Харківської, Чернігівської областей. Натомість значно більшу, ніж п'ять років тому, напруженість виявлено в Полтавській, Черкаській та Рівненській областях. Приблизно на такому самому рівні, як і в липні 1999 року, вона перебуває у Кіровоградській, Львівській, Сумській, Тернопільській областях.

Окремо слід сказати про АР Крим. Тут, як уже зазначалося, зафіксовано певне зростання напруженості. Однак при цьому необхідно враховувати, що, по-перше, воно не сягає рівня 1999 року, а по-друге, шляхом порівняльного аналізу експертних оцінок з даними масового опитування кримчан встановлено: це зростання зумовлене переважно нещодавніми міжетнічними протистояннями в Криму і практично не пов'язане із соціально-економічними чинниками. Отже, у власне соціальному плані ситуація в АР Крим “вкладається” в загальну тенденцію зниження соціальної напруженості на Сході та Півдні України.

Таким чином, з певними застереженнями правомірно стверджувати, що порівняно з минулими президентськими виборами головні зони локалізації соціальної напруженості нині перемістилися зі східних і південних до центральних, північно-східних і західних регіонів (див. рис. 1). Проте абсолютні показники напруженості у цих зонах локалізації є нижчими, ніж свого часу на Сході та Півдні.

3.2. Прогнози експертів щодо рівня соціальної напруженості у період розгортання виборчої кампанії та після її завершення

Прогнозуючи, яким буде рівень соціальної напруженості в регіоні у кожному з наступних місяців нинішнього року, експерти послуговувалися тією самою шкалою, за допомогою якої перед тим визначали наявний на сьогоднішній день рівень напруженості (від 1 бала – напруженість практично відсутня до 5 балів – максимально висока напруженість, на грані вибуху). Це забезпечило порівнюваність прогнозних оцінок з нинішніми і дає змогу скласти реалістичне уявлення про те, наскільки може підвищитися в суспільстві напруженість під впливом підготовки до виборів та їх проведення. Одержані оцінки подано в табл.3.2.

Таблиця 3.2

**Помісячний прогноз рівня соціальної напруженості в Україні
на період із серпня до грудня 2004 року (у балах)**

Регіони	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
АР Крим	2,8	3,3	3,6	3,4	3,1
О б л а с т і:					
Вінницька	2,2	2,8	3,5	3,4	2,5
Волинська	2,0	2,9	3,5	3,3	2,3
Дніпропетровська	2,4	3,0	3,7	3,1	2,4
Донецька	1,9	2,2	3,0	2,6	2,0
Житомирська	1,9	2,8	3,3	3,3	2,5
Закарпатська	1,7	2,7	3,4	3,1	2,0
Запорізька	2,0	2,5	2,9	2,9	2,3
Івано-Франківська	1,8	2,4	3,1	2,6	1,8
Київська	2,3	2,7	3,3	3,0	2,4
Кіровоградська	2,6	3,3	4,2	3,6	2,8
Луганська	1,9	2,3	3,1	2,7	2,2
Львівська	2,3	3,3	4,1	3,5	2,5
Миколаївська	2,4	2,9	3,3	2,9	2,4
Одеська	1,6	2,4	2,8	2,4	1,9
Полтавська	1,6	1,7	3,4	3,6	3,3
Рівненська	1,8	2,8	3,9	3,3	1,9
Сумська	2,5	3,2	4,0	3,4	2,6
Тернопільська	2,7	3,0	3,8	3,7	3,4
Харківська	2,3	2,6	3,3	2,8	2,1
Херсонська	1,9	2,6	3,3	3,4	2,6
Хмельницька	2,5	3,1	3,8	3,5	2,3
Черкаська	2,7	3,6	4,2	4,2	3,4
Чернівецька	2,0	2,5	3,4	3,3	2,7
Чернігівська	2,0	2,7	3,8	3,1	1,8
м. Київ	2,5	3,2	3,8	3,6	2,6
По Україні	2,2	2,8	3,5	3,2	2,5

Отже, експерти прогнозують поступове зростання напруженості у міру наближення виборів. Свого піку вона досягне перед першим туром голосування. У цей час її рівень коливатиметься між помірним і високим, але за інших однакових умов не вийде за соціально допустимі межі (загрозливі з погляду суспільної стабільності). **В листопаді, коли пройде другий тур голосування і Президента України буде обрано, напруженість має знизитись і в грудні стабілізуватися на тому ж рівні, який спостерігався на момент опитування, тобто в липні ц. р.**

Прогнозоване зниження соціальної напруженості після обрання нового Президента України, гадаємо, слід розглядати як факт винятково важливий і позитивний, що дає надію на цивілізований розвиток суспільно-політичної ситуації. Водночас необхідно враховувати, що, роблячи свої прогнози, експерти, як правило, виходили з домінуючих у тому чи тому

регіоні уявлень про те, хто з фаворитів передвиборних змагань здобуде в них перемогу – В. Янукович чи В. Ющенко. Однак зрозуміло, що насправді перемогти може й інший фаворит, не той, котрий користується найбільшими регіональними симпатіями. Тому, з метою уточнення прогнозу, експертам було запропоновано додаткове запитання: як зміниться рівень соціальної напруженості у їхньому регіоні в разі перемоги того чи того кандидата?

Відповідаючи на нього, експерти послуговувались 5-бальною оцінювальною шкалою, 1 бал якої означав – значно знизиться, 2 бали – знизиться, 3 – не зміниться, 4 – зросте, 5 – значно зросте. Наведені в табл. 3.3 оцінки дають підстави для таких висновків.

Таблиця 3.3

Оцінка експертами ймовірної зміни рівня соціальної напруженості після завершення виборів (у балах)

	У разі обрання Президентом України В.Ющенка	У разі обрання Президентом України В.Януковича
АР Крим	3,2	3,0
О б л а с т і:		
Вінницька	3,4	2,9
Волинська	1,9	3,5
Дніпропетровська	4,2	2,9
Донецька	3,9	2,4
Житомирська	3,3	2,5
Закарпатська	2,7	3,1
Запорізька	3,5	2,4
Івано-Франківська	2,7	2,9
Київська	2,7	2,9
Кіровоградська	3,0	2,9
Луганська	3,9	2,8
Львівська	2,2	3,2
Миколаївська	3,3	2,9
Одеська	3,5	3,0
Полтавська	3,5	3,5
Рівненська	1,7	3,9
Сумська	2,7	3,2
Тернопільська	2,1	4,0
Харківська	3,3	3,1
Херсонська	3,3	2,5
Хмельницька	2,5	3,3
Черкаська	2,6	3,6
Чернівецька	3,1	3,3
Чернігівська	3,2	3,1
м. Київ	3,5	3,8
По Україні	3,0	3,1

Перемога В.Ющенко призвела б до істотного загострення напруженості у Дніпропетровській, Донецькій і Луганській, меншою мірою – у Запорізькій та Одеській областях. У разі перемоги В.Януковича найбільше напруження виникло б на теренах Тернопільщини і Рівненщини, напружено сприйняли б її також Волинь і Черкащина. У Києві та на Полтавщині більшого чи меншого підвищення напруженості слід очікувати в разі перемоги і В.Ющенко, і В.Януковича, що може пояснюватися як розподілом електоральних симпатій між обома кандидатами, так і надіями на перемогу когось із їхніх суперників, наприклад, О.Мороза чи П.Симоненка.

Інші регіони, котрих переважна більшість, зокрема й такий, як, наприклад, Львівська область, здатні поставитися до перемоги будь-кого з фаворитів передвиборних змагань загалом спокійно. Проте цей висновок треба брати до уваги з чималими застереженнями, адже він базується на прогнозі, так би мовити, в чистому вигляді. Насправді ж дуже багато залежатиме від того, в якій політико-технологічній “упаковці” буде подано суспільству поразку певного кандидата, та наскільки вона пов’язуватиметься з фальсифікацією результатів виборів.

3.3. Психологічна готовність населення до участі в масових акціях протесту

Одним з найголовніших чинників, що зумовлюють поширення в суспільстві протестних настроїв та спричинюють протестну поведінку населення, є, безперечно, підвищення рівня соціальної напруженості внаслідок недостатнього задоволення життєвих потреб людей. Проте між соціальною напруженістю і проявами протестної поведінки далеко не завжди простежується безпосередня залежність. Часом зв’язок між ними опосередковується низкою чинників іншого походження, насамперед ідеологічного і політичного.

У процесі дослідження психологічна готовність громадян до масових акцій протесту з’ясувалася за допомогою вміщених до анкети спеціально відібраних суджень та прямого запитання відповідного змісту (табл. 3.4–3.5).

Серед опитаних 50% морально виправдовують будь-які акції протесту, 37% з більшою чи меншою мірою впевненості заявляють про свою схильність брати в них участь особисто. Звичайно, такі заяви частіше за все є декларативними. Про це свідчить, скажімо, та обставина, що в багатьох респондентів вони поєднуються з абсолютно протилежним бажанням – зберегти в Україні мир і спокій. Але навіть декларативний характер таких заяв є вельми показовим.

Таблиця 3.4

**Оцінка респондентами суджень,
що відображають різні аспекти ставлення
до протестних форм поведінки**

Судження	Частка респондентів, які погодилися зі змістом суджень (у %)		
	липень 1999 р.	жовтень 2003 р.	липень 2004 р.
Як би важко нам не жилося, головне – зберегти в Україні мир і спокій	71	66	70
Мають рацію не страйкарі, а ті, хто під час страйків продовжує трудитися	25	29	28
Страйки не мають сенсу, вони лише погіршують економічне становище, а їх плодами користуються політики та комерсанти	47	45	41
Сьогодні масові виступи протесту – це єдиний спосіб домогтися змін на краще	38	34	33
Доведений до відчаю народ має сьогодні моральне право на будь-які акції протесту, ні в кого не питаючи на них дозволу	58	54	50

Таблиця 3.5

Наміри респондентів щодо участі в акціях протесту
Розподіл відповідей на запитання **“Якщо у вашій місцевості спалахнуть масові виступи протесту, чи будете Ви особисто брати в них участь?”** (у %)

	Липень 1999 р.	Жовтень 2003 р.	Липень 2004 р.
• обов’язково буду	21	18	16
• мабуть, буду	23	21	21
• важко сказати	20	19	17
• мабуть, не буду	25	25	23
• у жодному разі не буду	11	17	23

До серйозних роздумів спонукає і динаміка зміни мотивації протестної поведінки (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Мотивування респондентами своєї можливої участі
в масових акціях протесту**

Мотиви	Частка респондентів, які назвали ці мотиви (у %)		
	липень 1999 р.	жовтень 2003 р.	липень 2004 р.
Порушення прав людини	36	34	44
Стрімке зростання цін	37	43	41
Невиплата зарплати (пенсії, стипендії)	42	34	35
Підвищення плати за житло й транспорт	34	35	33
Корупція в керівних структурах	27	29	28
Зловживання владою з боку місцевого керівництва	22	23	28
Припинення водо-, тепло- та енергопостачання	22	28	24
Збагачення небагатих та зубожіння більшості	19	24	24
Фальсифікація результатів виборів Президента України	–	–	20
Зростання злочинності	16	21	19
Проведення несправедливих, антинародних реформ	15	19	18
Інфляція, знецінення заощаджень	15	16	18
Звільнення з роботи	15	15	15
Розширення участі та загибель українських військовослужбовців у збройних конфліктах за кордоном	–	12	14
Зняття з реєстрації кандидата, за якого збираються голосувати на виборах Президента України	–	–	8
Проведення курсу на подальше зближення і вступ України в НАТО	13	–	6
Утиски свободи слова, переслідування журналістів	–	6	6
Непроведення владою економічних реформ	5	6	4

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти могли вибрати по кілька альтернатив.

Уперше за весь період спостережень (з 1997 року) серед чинників, що можуть спричинитися до участі населення в масових акціях протесту, головне місце посів мотив універсального, “неекономічного” змісту (порушення прав людини). Помітно зросло також число респондентів, схильних протестувати проти зловживань владою з боку місцевого керівництва. Так само вагомою є частка опитаних, яких мотивують до протесту антикорупційні настрої. Радше ідеологічними, ніж суто економічними мотивами керуються й ті респонденти, що прагнуть боротися проти “збагачення небагатьох та зубожіння більшості”, “несправедливих, антинародних реформ”, “зростання злочинності” тощо, не кажучи вже про антивоєнні (точніше, “антимиротворчі”) протестні наміри та мотиви, пов’язані безпосередньо з нинішніми президентськими виборами, їх проведенням і результатами.

Отже, можна говорити про очевидне посилення спостережуваної в останні роки тенденції до політизації мотивів протестної поведінки громадян України, що набуває особливої актуальності у період виборчої кампанії і може відіграти далеко не однозначну роль.

4. КАНДИДАТИ В ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ ОЧИМА ВИБОРЦІВ

(за результатами опитування, проведеного 17–22 вересня 2004 року)

Первинні оцінки респондентами окремих іміджових характеристик найбільш рейтингових кандидатів (у % до числа опитаних)

	О.Мороз	П.Симоненко	В.Ющенко	В.Янукович
людина слова+	18,4	10,7	32,1	27,0
роздає пусті обіцянки –	18,3	34,7	27,5	28,5
поліпшить ситуацію в державі, підвищить добробут +	12,6	10,3	36,3	28,6
обрання його президентом нічого не змінить –	31,5	33,7	28,1	30,3
забезпечить стабільність, спокій, суспільну злагоду +	13,2	9,5	30,3	25,9
його обрання загрожує загостренням міжнародних відносин –	5,6	21,9	29,9	15,5
хитрий, спритний –	9,4	14,4	19,0	31,9
чесний, порядний, справедливий +	27,9	12,7	30,0	17,2
прихильник союзу з Росією, інтеграції в рамках СНД	13,7	34,0	8,6	30,4
виступає за вступ України до Євросоюзу, НАТО	4,0	3,7	46,4	14,4
патріот України +	21,5	15,7	37,7	20,7
політик, час якого вже минув, символ минулого –	27,6	50,7	7,0	6,2
політик нової генерації, в якого все ще попереду +	5,4	5,1	40,6	23,7
яскравий лідер, здатний повести за собою +	9,5	8,0	33,9	25,3
не такий як усі, несхожий на інших політиків +	13,7	9,3	25,8	21,9
нічим не кращий за інших політиків –	26,4	29,5	27,3	29,8
прихильник рішучих, швидких і кардинальних змін	6,6	6,9	29,5	25,2
виступає за поступові, обережні зміни	20,4	13,6	16,8	14,8
захисник інтересів трудящих, борець з мафією +	22,5	16,2	25,0	11,4
політично незаангажований прагматик, господарник +	12,9	8,0	18,8	19,6

*Примітка. Однозначно позитивні характеристики позначено знаком “+”, однозначно негативні – знаком “–”. Ті іміжові характеристики, сприйняття яких є неоднозначним, далі до уваги не беруться.

Іміджі основних кандидатів

Кожний з лідерів виборчих перегонів вирізняється рядом характеристик, які створюють їм по-своєму унікальний, неповторний імідж.

Найбільш яскраві та деталізовані іміджі, що розпізнаються переважною більшістю опитаних, мають В.Ющенко та В.Янукович. Своє ставлення до цих кандидатів опитувані висловлювали найбільш активно. Слід також відзначити полярність, суперечливість, неоднозначність образів цих двох політиків, що склалися у масовій свідомості. За співвідношенням кількості позитивних та негативних іміджових характеристик основні кандидати розміщуються у такій послідовності:

	Сумарний бал однозначно позитивних іміджових характеристик (у %)	Сумарний бал однозначно негативних іміджових характеристик (у%)	Баланс однозначно позитивних і однозначно негативних іміджових характеристик
В.Ющенко	310,5	138,8	+ 171,7
В.Янукович	221,3	142,2	+ 79,1
О.Мороз	157,6	118,8	+ 38,8
П.Симоненко	105,5	184,9	- 79,4

О.Мороз сприймається виборцями передусім як кандидат, обрання якого на посаду президента нічого не змінить. Саме цю характеристику найчастіше обирали респонденти, оцінюючи лідера СПУ. На її наявність вказало близько третини опитаних (31,5%). Він також оцінюється як найобережніший кандидат, що виступає за поступові зміни (20,4%).

До найбільш виражених *позитивних рис* іміджу О.Мороза належать наступні:

- чесний, порядний, справедливий (27,9%);
- захисник інтересів трудящих, борець з мафією (22,5%);
- патріот України (21,5%).

Найчастіше згадуваними *негативними рисами* іміджу О.Мороза є:

- політик, час якого вже минув, символ минулого (27,6%);
- нічим не кращий за інших політиків (26,4%).

П.Симоненко. В іміджі лідера комуністів домінують однозначно негативні характеристики. Майже для половини виборців він є символом політика, час якого вже минув. Так вважає 50,7% опитаних. Ще близько третини опитаних оцінили лідера комуністів як такого, що роздає пусті обіцянки (34,7%), як кандидата, обрання котрого президентом нічого не

змінить (33,7%) або й загрожує загостренням міжнаціональних відносин (21,9%). Доволі яскравою, проте неоднозначно сприйнятою виборцями іміджовою характеристикою П.Симоненка є оцінка його як прихильника союзу з Росією, інтеграції в рамках СНД (34%).

Найчастіше згадувані *позитивні оцінки* П.Симоненка:

- захисник інтересів трудящих, борець з мафією (16,2%);
- патріот України (15,7%);
- чесний, порядний, справедливий (12,7%).

В.Ющенко. Найчастіше лідера “Нашої України” виборці оцінюють як прозахідного політика, що виступає за вступ України до Євросоюзу та НАТО (46,4%). Для значної кількості опитаних він є політиком нової генерації (40,6%), патріотом України (37,7%), яскравим лідером, здатним повести за собою (33,9%). Його частіше за інших оцінюють як чесного, порядного і справедливого (30%).

Водночас кандидатура В.Ющенка значно частіше, ніж інші, сприймається під кутом зору порушення миру й спокою в суспільстві. Майже 30% опитаних вважають, що його обрання загрожує загостренням міжнаціональних відносин. Тих, хто вважає, що В.Ющенко забезпечить стабільність, спокій і суспільну злагоду, порівняно менше – 28%. Суперечливо оцінюють респонденти і здатність В.Ющенка поліпшити ситуацію в державі. Кількість тих, хто позитивно оцінює його за цією характеристикою, не набагато перевищує число тих, хто дотримується думки, що його обрання нічого не змінить.

Так само неодностайні респонденти в оцінці здатності лідера “Нашої України” тримати слово. Людиною слова його вважають 32% опитаних, разом із тим майже 28% заявляють, що він роздає пусті обіцянки.

Близько третини респондентів оцінюють В.Ющенка як нічим не кращого за інших політиків.

В.Янукович сприймається передусім як прихильник союзу з Росією, інтеграції в рамках СНД (30,4%). Порівняно з В.Ющенком він значно рідше відлякує виборців імовірністю загострення міжнаціональних відносин. Їх загострення у разі перемоги чинного прем'єра побоюються 15,5% опитаних, що майже вдвічі менше за аналогічний показник В.Ющенка.

До найбільш часто згадуваних *позитивних характеристик* В.Януковича належать:

- людина слова (27%);
- забезпечить стабільність, спокій, суспільну злагоду (25,9%)

За цими характеристиками В.Янукович майже не поступається своєму головному супернику В.Ющенку.

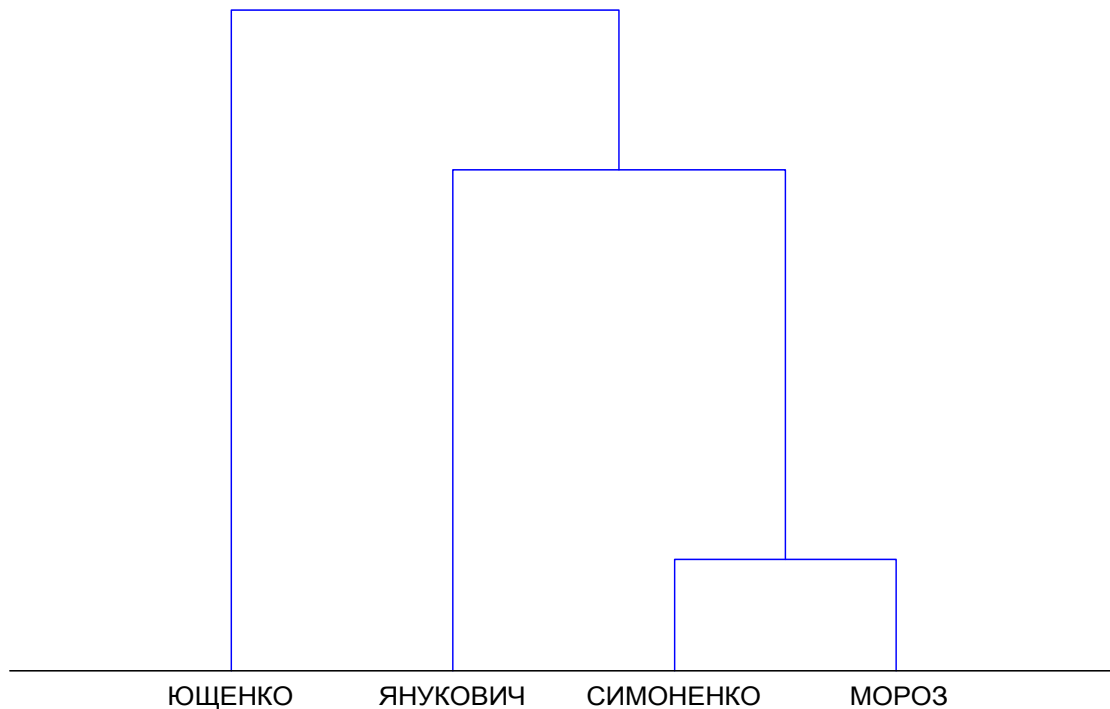

Число тих, хто вважає, що обрання В.Януковича поліпшить ситуацію в державі та підвищить добробут, і тих, на чию думку обрання його президентом нічого не змінить, є приблизно однаковим (приблизно по 30%).

Найчастіше згадуваною *негативною рисою* іміджу В.Януковича є приписувана йому хитрість (31,9%).

Ступінь схожості описаних іміджів

Наочне уявлення про схожість і відмінності описаних іміджів дає побудована за одержаними даними схема:

Типологізація іміджів основних кандидатів у семантичному просторі запропонованих ознак засвідчила, що найбільш подібними є іміджі лівих кандидатів – П.Симоненка та О.Мороза. Імідж В.Ющенка є найбільш своєрідним і несхожим на інші.

Імідж В. Януковича має певні спільні риси з іміджами як лівих кандидатів, так і його головного суперника. Проте виражена проросійська орієнтація робить імідж В.Януковича більшою мірою подібним до іміджів П.Симоненка та О.Мороза.

Мотиви голосування (у%)

	Прихильники			
	О.Мороза	П.Симоненка	В.Ющенка	В.Януковича
Мене приваблюють особисті якості кандидата	34,4	31,3	34,9	35,2
Він наведе порядок	33,5	42,1	36,5	40,6
Він виражає й захищає інтереси таких людей, як я	37,7	42,9	34	29,2
Хочу, щоб не переміг хтось інший	10,4	11,8	9,8	13,5
Люди, яким я довіряю, збираються голосувати за цього кандидата	14,9	15,5	17	19,6
Він очолює партію, яку я підтримую	18	25,8	14,2	9,6
Позитивної оцінки заслуговує його попередня діяльність	27,1	19,5	35,8	31
Він має найкращі шанси на обрання	10,4	10,5	15,6	24,4
Він обстоює ідеологію, політичні погляди, які я поділяю	26,2	30,6	22,3	20
Він виступає проти нинішньої влади	24,6	23,1	26,6	9,8
Серед усіх кандидатів він є найменшим злом	26,2	21,3	25,4	24,8
Він дбає про інтереси народу та держави більше, ніж про свої власні	33,7	33,1	30,4	30,2

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти могли вибирати по кілька альтернатив.

На перший погляд, складається враження, що мотиви голосування за всіх кандидатів істотно не відрізняються. Проте кореляційний аналіз даних засвідчує, що це не так.

Вибір П.Симоненка реально зумовлюють мотиви передусім ідеологічного плану (“він очолює партію, яку я підтримую”, “він обстоює ідеологію, політичні погляди, які я поділяю”). У мотивації голосування за В.Ющенка домінують чинники опозиційності та попередньої діяльності (“він виступає проти нинішньої влади”, “позитивної оцінки заслуговує його попередня діяльність”). Вибір В.Януковича пов’язаний, перш за все, з так названим мотивом “виграшу” (“він має найкращі шанси на обрання”).

Мотиви голосування за О.Мороза є найбільш різноманітними і водночас найбільш “розмитими”, слабо вираженими, через що серед них важко визначити провідні.

5. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОФІЛІ ТА МОТИВИ ГОЛОСУВАННЯ ПРИХИЛЬНИКІВ НАЙБІЛЬШ РЕЙТИНГОВИХ КАНДИДАТІВ

(за результатами опитування проведеного 1—10 липня 2004 року за
всеукраїнською репрезентативною вибіркою. Опитано 2019 респондентів)

До анкети було включено 58 суджень, попередньо відібраних за допомогою спеціально розробленої процедури. Ці судження слугують індикаторами соціокультурних орієнтацій виборців у всіх основних сферах життєдіяльності (трудова діяльність, громадське життя, сімейні та інші приватні взаємини, споживання матеріальних і духовних благ, інформаційної продукції). При цьому згадані орієнтації відображають певні світоглядні принципи саморегуляції соціальної поведінки в діапазоні дихотомічних ознак (наприклад, авторитаризм — демократизм, активність — пасивність, альтруїзм — егоїзм, аскетизм — гедонізм, високі домагання — скромні запити, владарювання — підпорядкування, законслухняність — сваволя, модернізм — традиціоналізм, нетерпимість — толерантність, солідарність — розрізненість тощо).

Електорат О.Мороза

Прихильники О.Мороза схильні поділяти судження:

- особам з так званою нетрадиційною сексуальною орієнтацією – педерастам, лесбіянкам та іншим збоченцям – не місце в нашому суспільстві;
- якби моя воля, по телебаченню і радіомовленню взагалі б не транслювалися ті мистецькі твори, які ображають почуття більшості наших співгромадян;
- я не кар’єрист і вважаю: хто небагато заробляє – спить спокійно;
- нічого не матиму проти того, якщо злодія, котрий витягне в мене гаманець, розлючений натовп віддубасить так, що й не встане;
- людина, яка себе поважає, здебільшого і на дозвіллі робить не те, що хочеться, а те, що треба, не марнує дарма часу;
- нормальну людину не приваблюють ні еротичні шоу по телевізору, ні секс по Інтернету;
- які б негаразди й кривди не траплялись у моєму житті, я не дозволю собі порушувати закони, що діють у нашій державі;
- мені здається, я часто знаю, що є добром для моїх друзів, краще, ніж вони самі;
- мені байдуже, який одяг носити, аби лише він був цілим та охайним;
- не варто пнутися в бізнесмени, намагатися самому стати власником, якщо маєш роботу, на якій отримуєш непогану платню;

- у вільний від роботи та домашніх справ час краще нікуди не йти, а просто розслабитись і відпочити;
- успішною будь-яка справа стає завдяки добросовісним і дисциплінованим працівникам, а не тим, хто завдає клопоту своїми ініціативами та новаціями;
- що б не траплялось у сім'ї, все треба стерпіти й змовчати. Сварками сім'ю не збережеш;
- немає виправдань депутатам, котрі, захищаючи в парламенті інтереси народу, іноді не стримуються і пускають в хід кулаки. За всіх обставин краще поганий мир, ніж добра сварка;
- я б, мабуть, не відмовився вступити до громадської організації, цілі якої поділяю, якби був упевнений: там є лідер, котрий чітко скаже, що робити;
- якби кожен із нас брав участь у масових акціях протесту, підтримуючи справедливі вимоги їх учасників, наше життя поліпшилося б швидше.

Ті, хто має намір голосувати за О.Мороза, зазвичай не поділяють суджень:

- краще самому бути власником і господарем, ніж працювати на державному або чиємусь приватному підприємстві;
- вступати до політичної партії чи громадської організації є сенс у тому разі, якщо це дає можливість виявити організаторські здібності, дістати визнання і з часом набути певного становища в її керівних структурах;
- мені значно ближчі і зрозуміліші сучасні музичні форми, ніж традиційна естрада, народні пісні чи оперні арії;
- новенький автомобіль-іномарка, престижне помешкання після євроремонту з модерними меблями та сучасною побутовою технікою – це той мінімум, без якого для мене є неможливим нормальне життя;
- нині на будь-яку роботу слід брати передусім не старанних і добросовісних працівників, а людей ініціативних, здатних запропонувати щось нове.

Електорат П.Симоненка

Прихильники П.Симоненка схильні поділяти судження:

- особам з так званою нетрадиційною сексуальною орієнтацією – педерастам, лесбіянкам та іншим збоченцям – не місце в нашому суспільстві;

- в сім'ї обов'язково хтось із подружжя має вирішувати й розпоряджатися, а хтось поступатися й підкорятися;
- я не кар'єрист і вважаю: хто небагато заробляє – спить спокійно;
- не варто пнутися в бізнесмени, намагатися самому стати власником, якщо маєш роботу, на якій отримуєш непогану платню;
- успішною будь-яка справа стає завдяки добросовісним і дисциплінованим працівникам, а не тим, хто завдає клопоту своїми ініціативами та новаціями;
- можна більше любити оперне мистецтво чи пісні, які виконує Софія Ротару, але важко зрозуміти тих, хто віддає перевагу всілякій попсі та року;
- нормальну людину не приваблюють ні еротичні шоу по телевізору, ні секс по Інтернету;
- у вільний від роботи та домашніх справ час краще нікуди не йти, а просто розслабитись і відпочити;
- якби моя воля, по телебаченню і радіомовленню взагалі б не транслювалися ті, які ображають почуття більшості наших співгромадян;
- людина, яка себе поважає, здебільшого і на дозвіллі робить не те, що хочеться, а те, що треба, не марнує дарма часу;
- коли в парламенті спалахує бійка, мені часом хочеться в неї втрутитись і надавати декому з "народних обранців";
- я б, мабуть, не відмовився вступити до громадської організації, цілі якої поділяю, якби був упевнений: там є лідер, котрий чітко скаже, що робити;
- якщо в нашій країні утвердиться сильна й рішуча влада, яка наведе порядок нехай і ціною обмеження демократії, я її цілком підтримаю;
- мене обурюють передвиборні листівки негідників і пройдисвітів, які лізуть до влади. Якщо побачу таку листівку біля свого будинку – зірву;
- мені байдуже, який одяг носити, аби лише він був цілим та охайним;
- ніщо не дає такої можливості поєднати вигоду з насолодою, як праця на власній земельній ділянці;
- для нормального життя людині потрібно не так уже й багато – мати дах над головою та більш-менш упорядкований побут.

Ті, хто має намір голосувати за П.Симоненка, зазвичай не поділяють суджень:

- краще самому бути власником і господарем, ніж працювати на державному або чиємусь приватному підприємстві;
- інтерес до еротичних телепрограм чи, скажімо, сексу по Інтернету є для сучасної людини цілком нормальним явищем. Не бачу в цьому нічого поганого;
- мені значно ближчі і зрозуміліші сучасні музичні форми, ніж традиційна естрада, народні пісні чи оперні арії;
- мати земельну ділянку, може, й корисно, але мені шкода на це сил і праці;
- усі члени сім'ї мають однакові права. Ніхто з них не повинен вказувати іншим, як їм жити;
- яких би економічних успіхів не досягла влада, я її нізащо не підтримаю, якщо вона діятиме недемократично;
- не маю заперечень проти того, щоб членом моєї родини стала людина іншого віросповідання або з іншим кольором шкіри.

Електорат В.Ющенка

Прихильники В.Ющенка схильні поділяти судження:

- усі політики і політичні партії (незалежно від ідеології, біографії та морального обличчя) мають право на ведення будь-якої передвиборної агітації. Зривати чи псувати їхні листівки неприпустимо;
- якщо б на моїх очах натовп жорстоко бив злодія, який витяг у мене гаманець, я б намагався цього не допустити;
- краще самому бути власником і господарем, ніж працювати на державному або чиємусь приватному підприємстві;
- якби кожен із нас брав участь у масових акціях протесту, підтримуючи справедливі вимоги їх учасників, наше життя поліпшилося б швидше.

Ті, хто має намір голосувати за В.Ющенка, зазвичай не поділяють суджень:

- смачна, а в святкові дні й вишукана їжа – одне із джерел найбільшого задоволення. Заради цього варто жити!
- якщо в нашій країні утвердиться сильна й рішуча влада, яка наведе порядок нехай і ціною обмеження демократії, я її цілком підтримаю;

- справжній керівник – це людина вимоглива, в міру сувора, яка самостійно приймає всі рішення, не потребуючи жодних підказок від своїх підлеглих;
- нічого не матиму проти того, якщо злодія, котрий витягне в мене гаманець, розлючений натовп віддубасить так, що й не встане;
- немає виправдань депутатам, котрі, захищаючи в парламенті інтереси народу, іноді не стримуються і пускають в хід кулаки. За всіх обставин краще поганий мир, ніж добра сварка;
- добре мати чоловіка (дружину), на поради якого (якої) можна покластися більше, ніж на свою власну думку;
- у вільний від роботи та домашніх справ час краще нікуди не йти, а просто розслабитись і відпочити;
- мене обурюють передвиборні листівки негідників і пройдисвітів, які лізуть до влади. Якщо побачу таку листівку біля свого будинку – зірву.

Електорат В.Януковича

Прихильники В.Януковича схильні поділяти судження:

- вступати до політичної партії чи громадської організації є сенс у тому разі, якщо це дає можливість виявити організаторські здібності, дістати визнання і з часом набути певного становища в її керівних структурах;
- масові акції протесту нічого не дають. Кожен громадянин має сам навчитися обстоювати свої законні права та інтереси;
- мені значно ближчі і зрозуміліші сучасні музичні форми, ніж традиційна естрада, народні пісні чи оперні арії;
- в сім'ї обов'язково хтось із подружжя має вирішувати й розпоряджатися, а хтось поступатися й підкорятися;
- у житті кожної сім'ї трапляються випадки, коли конфлікт є невідворотним і розв'язати його можна лише за допомогою крутих та рішучих дій;
- у вільний від роботи чи навчання час серйозними справами займаються лише зануди та скупердяги, а нормальні люди відпочивають і розважаються як їм до вподоби;
- не варто бути "білою вороною", відмовляючись від спиртного у компанії, що зібралася за святковим столом;
- мені здається, я часто знаю, що є добром для моїх друзів, краще, ніж вони самі;
- таких людей, як я, не цікавлять нудні художні шедеври, їм подобаються гостросюжетні пригодницькі книги та кінофільми, детективи, комедії, мелодрами. Цього для мене цілком достатньо;

- які б негаразди й кривди не траплялись у моєму житті, я не дозволю собі порушувати закони, що діють у нашій державі;
- смачна, а в святкові дні й вишукана їжа – одне із джерел найбільшого задоволення. Заради цього варто жити!
- нині на будь-яку роботу слід брати передусім не старанних і добросовісних працівників, а людей ініціативних, здатних запропонувати щось нове;
- тільки дурень відмовиться від додаткового заробітку – навіть якщо він невеликий, дається нелегко і пов'язаний з певним ризиком;
- новенький автомобіль-іномарка, престижне помешкання після євроремонту з модерними меблями та сучасною побутовою технікою – це той мінімум, без якого для мене є неможливим нормальне життя;
- друзі для того й існують, щоб допомагати мені у вирішенні моїх проблем.

Ті, хто має намір голосувати за В.Януковича, зазвичай не поділяють суджень:

- керівник нічого не повинен вирішувати одноосібно, він має завжди радитися з підлеглими, спільно з ними приймати всі без винятку рішення;
- якби кожен із нас брав участь у масових акціях протесту, підтримуючи справедливі вимоги їх учасників, наше життя поліпшилося б швидше;
- мене обурюють передвиборні листівки негідників і пройдисвітів, які лізуть до влади. Якщо побачу таку листівку біля свого будинку – зірву;
- яких би економічних успіхів не досягла влада, я її нізащо не підтримаю, якщо вона діятиме недемократично.

6. НАМІРИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЩОДО ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ

(за станом на 17—22 вересня 2004 року)

Моніторинг намірів громадян України щодо участі у президентських виборах-2004 та їхніх електоральних преференцій здійснюється Інститутом соціальної та політичної психології АПН України починаючи з листопада 2001 року.

Останнє опитування проведено 17—22 вересня 2004 року. Опитано 2018 респондентів із 159 міст і 206 сіл в АР Крим, усіх областях та м. Києві. Вибірка репрезентує доросле населення України. Відхилення від норми вибірки становить у середньому 2,1%.

Методика, за допомогою якої проводиться моніторинг, дає змогу скласти загальне уявлення про ставлення виборців до найвідоміших кандидатів у президенти (безвідносно до конкретної ситуації голосування) та змоделювати I і II тури виборів Президента України.

Ставлення громадян України до кандидатів у президенти з'ясовується через визначення частки їх переконаних прихильників та загальної кількості виборців, схильних віддати свої голоси за того чи іншого кандидата. Ця загальна кількість розглядається як потенційний електорат кандидата.

Шанси кандидатів на перемогу в I турі та вихід у II тур виборів оцінюються шляхом моделювання ситуації голосування за списком, до якого включено всіх зареєстрованих учасників передвиборних змагань. Одержані дані з метою більшого наближення до реальної ситуації виборів подано у відсотках до кількості респондентів, які мають намір взяти участь у виборах.

Ймовірний розподіл голосів у II турі президентських виборів визначається шляхом виявлення намірів виборців стосовно голосування за того чи іншого кандидата в ситуаціях балотування двох претендентів на пост Глави держави. Наведені дані показують частку виборців, схильних голосувати за того чи іншого кандидата (від загальної кількості тих, хто прийде на вибори у випадку балотування даної пари кандидатів).

На основі одержаних даних за допомогою методів математичної статистики складено статистичний прогноз очікуваної електоральної активності населення на майбутніх президентських виборах та спрогнозовано ймовірний розподіл голосів у I й II турах виборів. Розрахунки здійснено з використанням критерію найменших квадратів К.Гаусса для визначення ліній прогнозування.

6.1 Очікувана електоральна активність населення
(у % до загальної кількості виборців)

Терміни опитування	Наміри населення стосовно участі у президентських виборах		
	візьмуть участь	не братимуть участі	не визначились
2—8 листопада 2001р.	76,9	7,4	15,7
24—29 травня 2002р.	82,0	4,9	13,1
14—19 червня 2003р.	82,0	5,8	12,2
25—30 жовтня 2003р.	74,4	6,9	18,7
14—18 червня 2004р.	79,5	6,0	14,5
11—16 серпня 2004р.	82,3	5,0	12,7
17—22 вересня 2004р.	86,5	3,4	10,1
жовтень 2004 (статистичний прогноз)	84,5	—	—

У регіональному розрізі (% до кількості виборців у кожному регіоні):

	Візьмуть участь	Не братимуть участі	Не визначились
АР Крим	63,9	9,3	26,8
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська області)	87,5	2,9	9,6
Схід (Харківська, Дніпропетровська, Запорізька області)	84,5	5,4	10,1
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	92,2	1,7	6,1
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	96,5	0	3,5
Інші західні області (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька)	93,3	2,5	4,2
Південь (Миколаївська, Одеська, Херсонська області)	74,9	6,2	18,9
Донбас (Донецька, Луганська області)	86,5	2,8	10,7
м.Київ	92,2	1,0	6,8

Наведені дані засвідчують виражену позитивну динаміку очікуваної електоральної активності населення. Проте ці дані потребують критичного ставлення. Необхідно враховувати, що значна частина громадян дедалі частіше відмовляється від контакту з інтерв'юєрами. Під час останнього опитування їх кількість становила **майже 52%**. У регіональному розрізі цей показник сягає (у %):

- **АР Крим** 35,0
- **Центр** (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська області) 67,9
- **Схід** (Харківська, Дніпропетровська, Запорізька області) 55,2
- **Північний схід** (Полтавська, Сумська, Чернігівська області).....30,2
- **Галичина** (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області).....29,9
- **Інші західні області** (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька) 54,3
- **Південь** (Миколаївська, Одеська, Херсонська області).....61,0
- **Донбас** (Донецька, Луганська області) 50,8
- **м.Київ** 40,4

Як свідчать звіти інтерв'юєрів, не йдуть на контакт здебільшого громадяни, котрі не збираються брати участь у голосуванні. Це, в свою чергу, знижує достовірність статистичного прогнозу очікуваної електоральної активності, оскільки він може розраховуватися лише на основі відповідей, які дали ті, хто заповнив анкету.

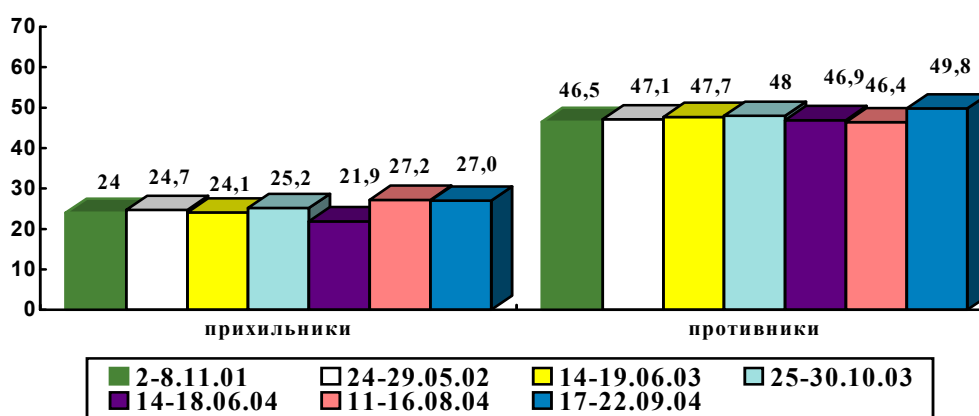
6.2. Потенційний електорат найбільш відомих кандидатів у президенти (у % до загальної кількості виборців)

	Кількість переконаних прихильників	Загальна кількість прихильників	Кількість противників	Кількість тих, що не визначились
Н.Вітренко	2,4	9,0	71,5	19,5
А.Кінах	0,8	8,7	64,9	26,4
О.Мороз	7,3	27,0	49,8	23,2
П.Симоненко	7,7	19,0	61,3	19,7
В.Ющенко	30,0	46,5	35,7	17,8
В. Янукович	20,8	35,3	45,7	19,0

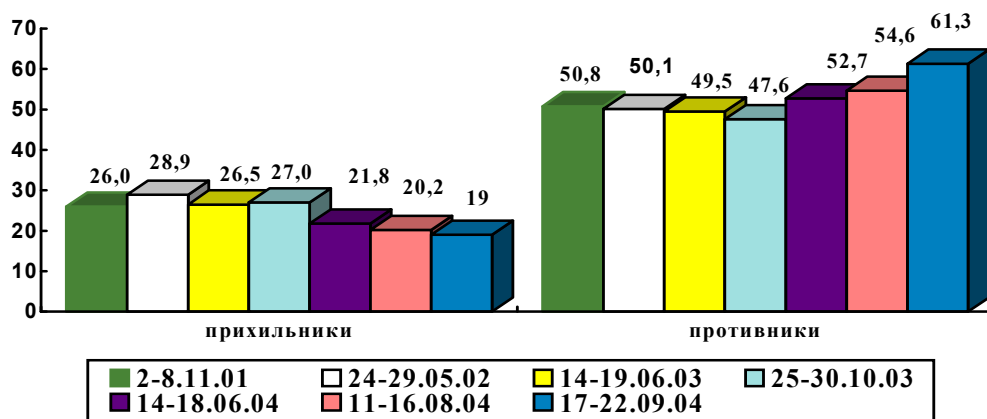
Примітка. Під переконаними прихильниками розуміються особи, що виявляють готовність голосувати за даного кандидата за будь-яких обставин. Поняття загальна кількість прихильників охоплює крім переконаних прихильників також осіб, які висловлюють готовність голосувати за цього кандидата у разі відсутності “кращої” кандидатури. Під противниками маються на увазі респонденти, які однозначно висловлюються проти цього кандидата.

Динаміка співвідношення загальної кількості прихильників та противників (у%)

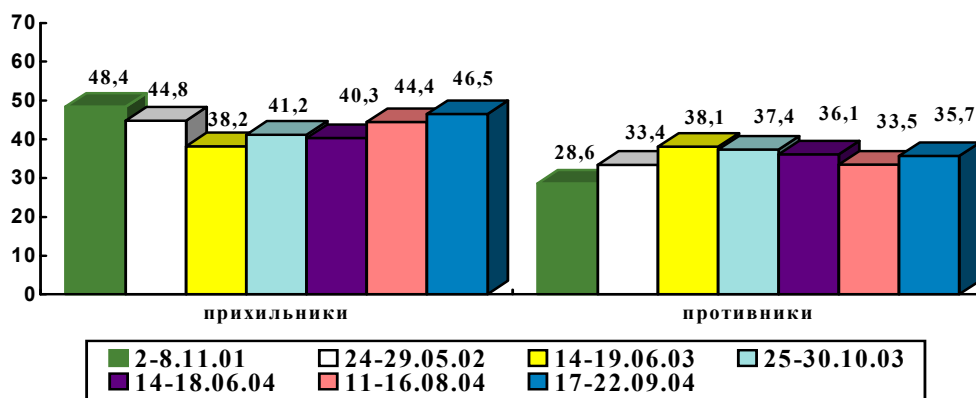
О.Мороз

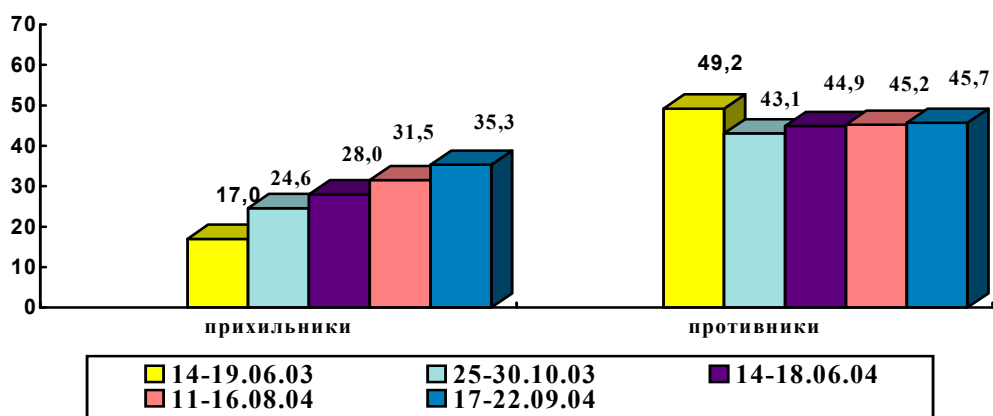
П.Симоненко

В.Ющенко

В.Янукович

Примітка. Прізвище В.Януковича не було включене до списку під час перших двох опитувань.

6.3. Наміри виборців щодо голосування у I турі

№ п/п	Кандидат	Підтримують кандидата (%)	
		серед усіх респондентів	серед тих, хто візьме участь у виборах
1.	О.Базилюк	—	—
2.	Б.Бойко	0,1	0,1
3.	М.Бродський	0,1	—
4.	Н.Вітренко	2,2	2,4
5.	В.Волга	0,1	0,1
6.	М.Грабар	—	—
7.	І.Душин	—	—
8.	Ю.Збітнєв	—	—
9.	А.Кінах	1,1	1,1
10.	Р.Козак	0,1	—
11.	С.Комісаренко	—	—
12.	В.Кононов	0,1	0,1
13.	Д.Корчинський	0,3	0,2
14.	В.Кривобоков	—	—
15.	О.Мороз	9,2	9,4
16.	В.Нечипорук	0,1	—
17.	О.Омельченко	0,4	0,2
18.	О.Ржавський	0,1	0,1
19.	М.Рогожинський	—	—
20.	П.Симоненко	8,8	9,2
21.	Г.Черниш	—	—
22.	Л.Черновецький	0,3	0,2
23.	А.Чорновіл	0,3	0,2
24.	В.Ющенко	34,9	37,6
25.	О.Яковенко	1,1	1,1
26.	В.Янукович	24,6	26,4
<i>Не визначились</i>		16,1	11,6

Динаміка намірів виборців щодо голосування у I турі
(у % до кількості респондентів, які візьмуть участь у виборах)

№ п/п	Кандидат	Голосуватимуть “за”						
		2–8 листопада 2001р.	24–29 травня 2002р.	14–19 червня 2003р.	25–30 жовтня 2003р.	14–18 червня 2004р.	11–16 серпня 2004р.	17–22 вересня 2004р.
1.	О.Базилюк	—	—	—	—	—	—	—
2.	Б.Бойко	—	—	—	—	—	0,1	0,1
3.	М.Бродський	—	—	—	—	—	0,4	—
4.	Н.Вітренко	5,2	4,7	4,5	3,0	2,2	3,2	2,4
5.	В.Волга	—	—	—	—	—	—	0,1
6.	М.Грабар	—	—	—	—	—	—	—
7.	І.Душин	—	—	—	—	—	—	—
8.	Ю.Збітнев	—	—	—	—	—	0,1	—
9.	А.Кінах	—	—	—	—	0,8	1,8	1,1
10.	Р.Козак	—	—	—	—	—	—	—
11.	С.Комісаренко	—	—	—	—	—	—	—
12.	В.Кононов	—	—	—	—	—	0,1	0,1
13.	Д.Корчинський	—	—	—	—	—	0,5	0,2
14.	В.Кривобоков	—	—	—	—	—	0,1	—
15.	О.Мороз	6,7	6,7	6,0	6,1	6,2	9,9	9,4
16.	В.Нечипорук	—	—	—	—	—	0,1	—
17.	О.Омельченко	—	—	—	—	—	0,4	0,2
18.	О.Ржавський	—	—	—	—	—	0,1	0,1
19.	М.Рогожинський	—	—	—	—	—	—	—
20.	П.Симоненко	15,7	19,7	14,8	13,7	12,1	11,6	9,2
21.	Г.Черниш	—	—	—	—	—	0,1	—
22.	Л.Черновецький	—	—	—	—	—	0,5	0,2
23.	А.Чорновіл	—	—	—	—	—	0,5	0,2
24.	В.Ющенко	32,4	30,3	23,4	25,8	27,0	35,8	37,6
25.	О.Яковенко	—	—	—	—	—	1,2	1,1
26.	В.Янукович	—	—	7,7	10,3	15,0	23,0	26,4
	<i>Не визначились</i>	24,7	18,3	15,9	16,1	12,7	10,5	11,6

Примітка. У колонках, що передують двом останнім, сума становить менше 100%, оскільки з них вилучено показники Л.Кучми, В.Литвина, Ю.Тимошенко та інших імовірних кандидатів, які не подали документи на реєстрацію.

Наміри виборців щодо голосування в I турі у регіональному розрізі

(% до кількості виборців у кожному регіоні; перший незаштрихований рядок – за станом на червень, другий – на серпень, заштрихований рядок – за станом на вересень 2004 року)

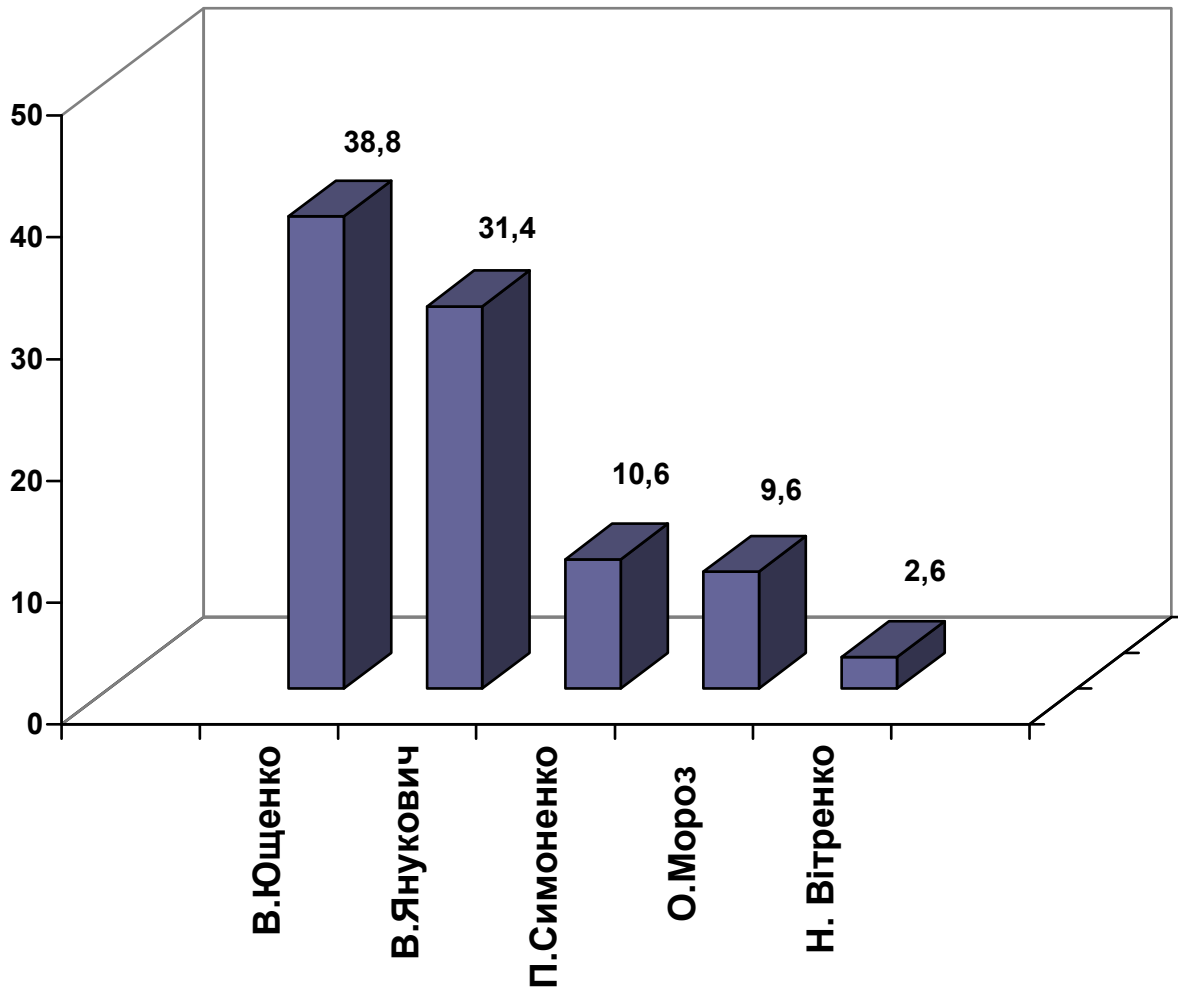
	<i>В.Боїко</i>	<i>М.Бродський</i>	<i>Н.Вітренко</i>	<i>В.Волга</i>	<i>Ю.Звітінєв</i>	<i>А.Кінах</i>	<i>Р.Козак</i>	<i>В.Кононов</i>	<i>Д.Корчунський</i>	<i>В.Кривобоків</i>	<i>О.Мороз</i>	<i>В.Нечипорук</i>	<i>О.Омельченко</i>	<i>О.Рясаєвський</i>	<i>П.Симоненко</i>	<i>Г.Черниш</i>	<i>Л.Черновецький</i>	<i>А.Чорноіві</i>	<i>В.Ющенко</i>	<i>О.Яковенко</i>	<i>В.Янукович</i>	<i>Не визначитися</i>
АР Крим	—	—	4,2	—	—	1,1	—	—	—	—	3,2	—	—	—	13,7	—	—	—	16,8	—	8,4	24,1
	—	—	7,3	—	—	3,1	—	1,0	1,0	—	2,1	—	—	—	20,8	—	—	—	18,8	2,1	12,5	31,3
	—	—	6,3	—	—	1,1	—	—	—	—	6,3	—	—	—	19,8	—	—	—	12,5	3,1	16,7	34,2
Центр (Вінницька, Житомирська, Київська, Хмельницька, Черкаська, Кіровоградська області)	—	—	1,8	—	—	1,0	—	—	—	—	9,4	—	—	—	8,6	—	—	—	24,3	—	9,1	21,8
	—	0,8	3,7	—	—	2,6	—	—	0,8	—	10,5	—	0,3	—	8,9	0,3	0,5	0,5	39,4	0,3	13,7	17,9
	0,3	—	1,6	—	—	0,8	—	0,3	—	—	12,5	—	0,5	—	9,8	—	0,3	0,3	44,2	1,4	17,1	10,9
Схід (Харківська, Дніпропетровська, Запорізька області)	—	—	4,8	—	—	1,1	—	—	—	—	5,3	—	—	—	14,0	—	—	—	18,3	—	12,9	17,5
	—	0,9	6,4	—	0,3	2,4	0,3	—	2,1	0,6	11,9	0,3	—	—	13,1	—	0,6	0,6	17,6	1,2	23,4	18,2
	0,3	—	1,4	0,6	—	2,0	—	—	0,3	—	9,5	—	0,3	0,3	10,1	—	0,8	0,6	26,8	0,3	27,9	18,8
Північний схід (Полтавська, Сумська, Чернігівська області)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16,7	—	—	—	11,8	—	—	—	23,1	—	7,0	15,6
	—	—	2,8	—	—	1,1	—	—	0,6	—	21,7	—	1,1	—	17,8	—	—	1,1	32,8	0,6	13,3	7,2
	—	—	2,8	—	—	0,6	—	—	0,6	—	18,1	—	—	—	12,6	—	—	0,6	26,4	0,6	23,6	14,3
Галичина (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області)	0,4	—	0,9	—	—	0,4	—	—	—	—	2,9	—	—	—	3,9	—	—	—	58,8	—	4,9	12,3
	—	—	0,5	—	—	—	0,5	—	—	—	5,9	—	—	—	0,9	—	0,9	0,4	74,3	—	4,9	8,4
	—	—	0,5	—	—	—	0,5	—	—	—	5,9	—	—	—	—	—	—	—	81,4	—	3,4	8,3

Продовження таблиці див. на с. 12

Статистичний прогноз ймовірних результатів I туру
(жовтень 2004 року)

Примітка. Для статистичного прогнозу результатів I-го туру з участю решти кандидатів поки що не напрацьовано достатньої моніторингової бази.

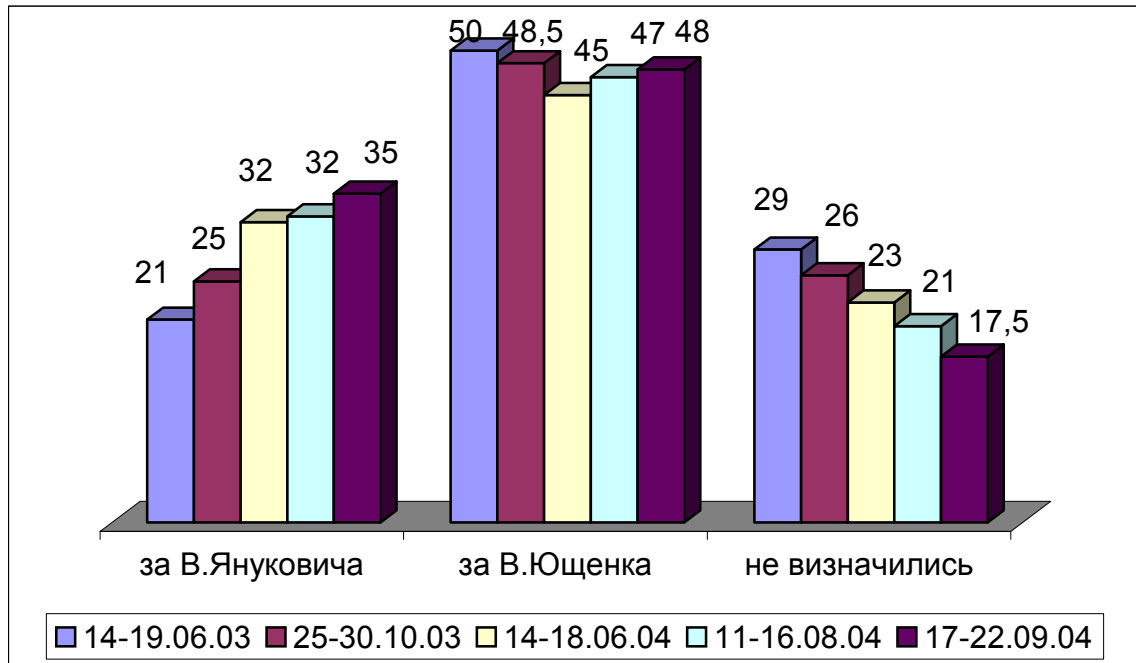
6.4. Наміри виборців щодо голосування у II турі
(у % до кількості респондентів, які візьмуть участь у виборах)

В.Янукович – В.Ющенко

Розподіл голосів на момент опитування

Динаміка

Примітка. Ця пара ймовірних суперників не була включена до анкети під час перших двох опитувань.

Статистичний прогноз імовірних результатів II туру

Очікувана явка виборців — 89,5%

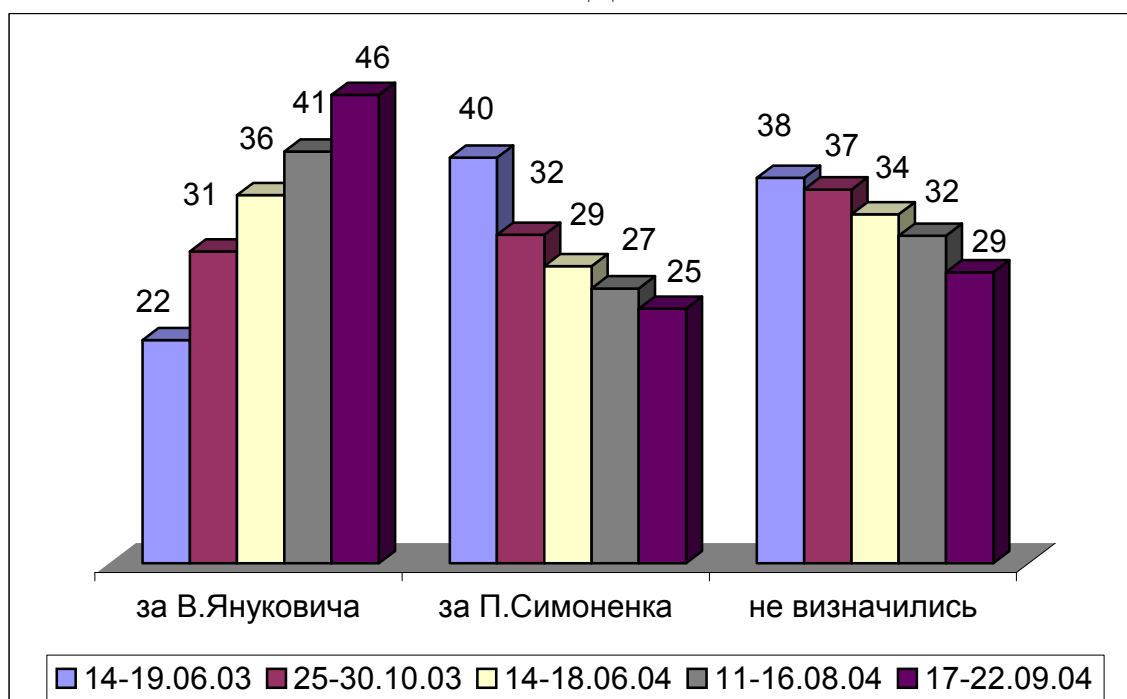

В.Янукович – П.Симоненко

Розподіл голосів на момент опитування

Динаміка

Примітка. Ця пара ймовірних суперників не була включена до анкети під час перших двох опитувань.

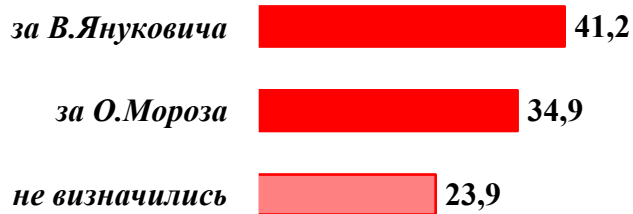
Статистичний прогноз імовірних результатів II туру

Очікувана явка виборців — 78,4%

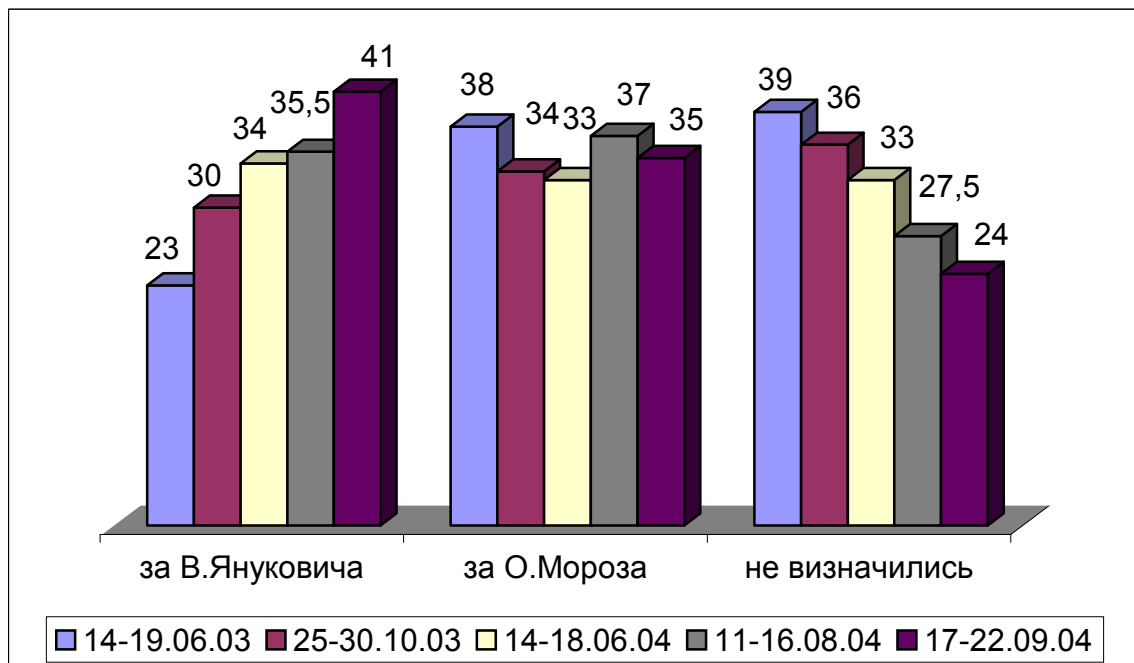

В.Янукович – О.Мороз

Розподіл голосів на момент опитування

Динаміка

Примітка. Ця пара ймовірних суперників не була включена до анкети під час перших двох опитувань.

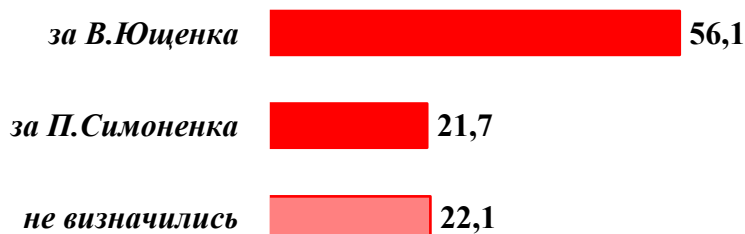
Статистичний прогноз імовірних результатів II туру

Очікувана явка виборців — 83,4%

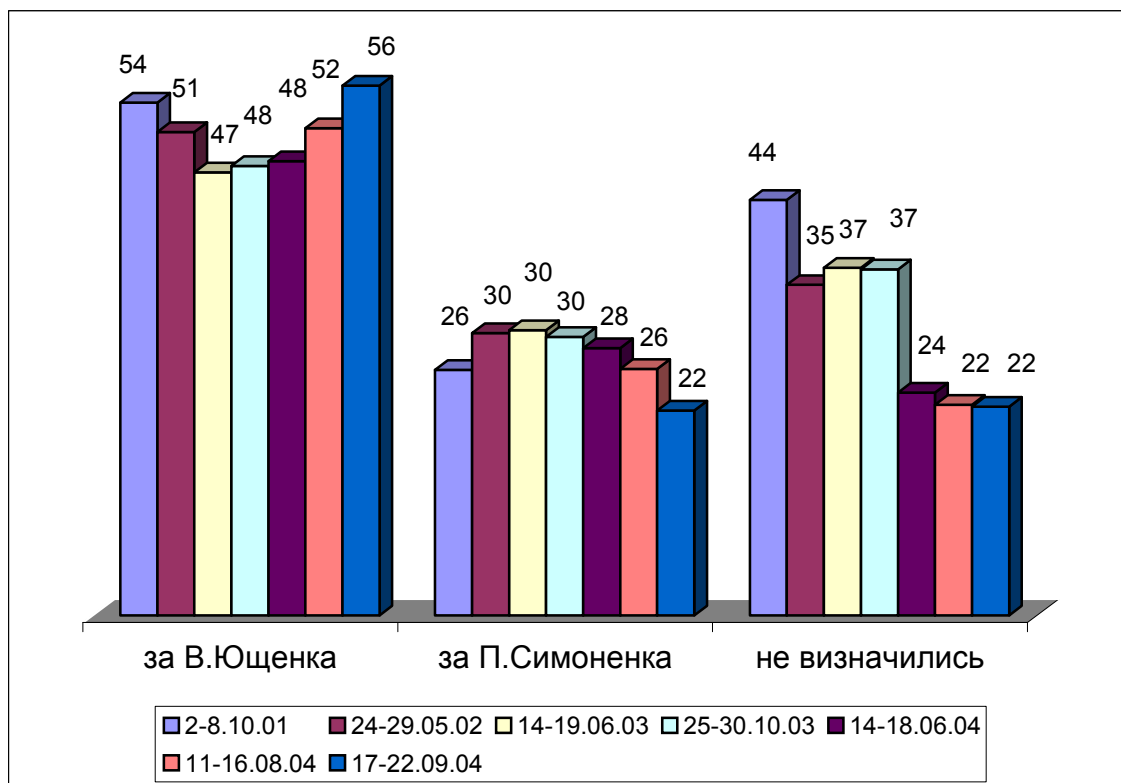

В.Ющенко – П.Симоненко

Розподіл голосів на момент опитування

Динаміка

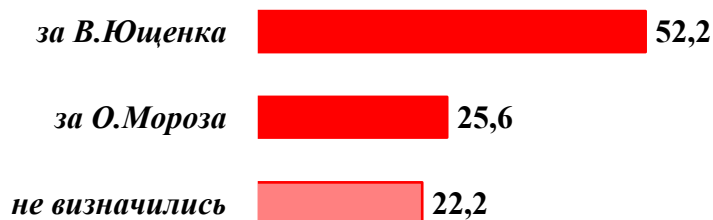
Статистичний прогноз імовірних результатів II туру

Очікувана явка виборців — 87,2%

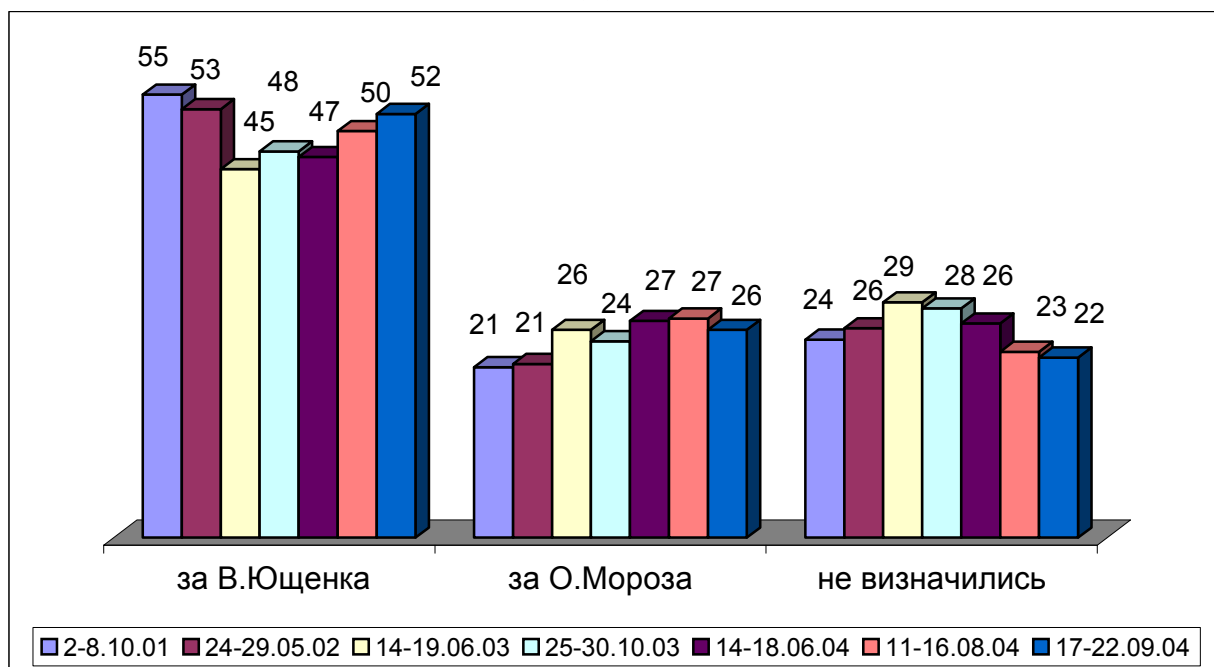

В.Ющенко – О.Мороз

Розподіл голосів на момент опитування

Динаміка

Статистичний прогноз імовірних результатів II туру

Очікувана явка виборців — 85,9%

6.5. Громадська думка щодо переможця на президентських виборах

Розподіл відповідей на запитання *“Хто, на Вашу думку, переможе на президентських виборах цього року?”*

Кандидат	% респондентів, які вважають кандидата майбутнім переможцем			
	25–30 жовтня 2003р.	14–18 червня 2004р.	11–16 серпня 2004р.	17-22 вересня 2004р.
О.Базилук	—	—	0,1	0,1
Б.Бойко	—	—	—	0,1
М.Бродський	—	—	—	0,1
Н.Вітренко	1,3	0,9	0,9	0,1
В.Волга	—	—	—	—
М.Грабар	—	—	—	0,1
І.Душин	—	—	—	—
Ю.Збітнев	—	—	0,1	—
А.Кінах	—	0,3	0,7	0,3
Р.Козак	—	—	0,1	0,1
С.Комісаренко	—	—	—	—
В.Кононов	—	—	—	—
Д.Корчинський	—	—	0,1	0,1
В.Кривобоков	—	—	—	—
О.Мороз	4,2	4,1	3,9	2,9
В.Нечипорук	—	—	—	—
О.Омельченко	—	—	0,1	0,1
О.Ржавський	—	—	0,1	—
М.Рогожинський	—	—	—	—
П.Симоненко	9,8	7,8	6,1	4,0
Г.Черниш	—	—	—	0,1
Л.Черновецький	—	—	0,1	—
А.Чорновіл	—	—	0,1	0,2
В.Ющенко	22,4	22,7	27,0	31,0
О.Яковенко	—	—	1,0	0,6
В.Янукович	14,9	28,1	37,0	40,7
Важко відповісти	34,4	28,0	22,6	19,4

- Примітки.** 1. Відстеження громадської думки щодо ймовірного переможця передвиборних змагань розпочато під час трьох останніх опитувань.
2. У колонках, що передують двом останнім, сума становить менше 100%, оскільки з них вилучено показники Л.Кучми, В.Литвина, Ю.Тимошенко та інших імовірних кандидатів, які не подали документи на реєстрацію.

6.6. Основні висновки

1. Продовжує зростати число громадян, які висловлюють намір взяти участь у цьогорічних президентських виборах. Найвищий рівень електоральної активності очікується в Галичині, інших західних областях та на Північному сході (понад 90%), найнижчий — в АР Крим (менше 65%). Однак не виключено, що ці показники є дещо завищеними, оскільки значна частина респондентів, котрі вирішили не голосувати, сьогодні відмовляється відповідати на анкету.
2. На момент опитування **передвиборна ситуація характеризувалася дальшим зростанням і певним зближенням рейтингових позицій лідерів президентських перегонів – В. Януковича і В. Ющенка.** Проте порівняно з попереднім опитуванням їх динаміка уповільнилася, що, напевне, пов'язано із завершенням перерозподілу електорального резерву, який було утворився внаслідок відмови від участі у виборах Л. Кучми, В. Литвина, В. Медведчука, Ю. Тимошенко та інших імовірних кандидатів.
3. Швидшими темпами збільшується число прихильників В. Януковича при загалом стабільній кількості його противників. Натомість у В. Ющенка повільніші темпи зростання електоральних симпатій поєднуються з деяким збільшенням числа противників, що, втім, поки не заважає йому єдиному з усіх претендентів на президентську посаду утримувати співвідношення прихильників і противників на користь перших.
4. Більш виразно динаміка електоральної підтримки В. Януковича та В. Ющенка простежується в окремих регіонах. За місяць, що минув від часу попереднього опитування, **число симпатиків В. Януковича у регіональному розрізі зросло практично повсюди, крім Галичини.** Особливо значний приріст (удвічі) відбувся на Північному сході та в м. Києві. Найбільшою підтримкою В. Янукович користується, як і раніше, на Донбасі, хоча кількість респондентів, які висловлюють намір за нього голосувати, тут дещо й зменшилася. За цей же час **число симпатиків В. Ющенка збільшилося на Сході (Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області), а також у Центральному регіоні, в Галичині та інших західних областях і, певною мірою, на Донбасі; зменшилося – в АР Крим, на Півдні (Миколаївська, Одеська, Херсонська області) та на Північному сході.** В м. Києві електоральні симпатії до лідера “Сили народу” мали фактично нульовий приріст.

5. Дальша консолідація електорату навколо лідерів передвиборних змагань не дає шансів бодай на відносний успіх їхнім суперникам. Про це свідчить уже той факт, що рейтинги всіх так названих технічних кандидатів протягом місяця не лише не зросли, а й знизились. Продовжує також зменшуватися кількість прихильників і зростати частка противників П.Симоненка, рейтингові показники якого урівнялися з показниками О. Мороза. Водночас не знайшла розвитку й зафіксована під час попереднього опитування тенденція до посилення електоральних позицій О. Мороза, більше того, помітно зросла частка респондентів, які категорично відмовляють йому в підтримці.
6. **Незважаючи на безперечне лідерство В. Януковича і В. Ющенка, поки жодний з них не має шансів виграти вибори в I турі.** Нинішні президентські вибори проходять у два тури. При цьому за існуючого співвідношення сил **перевагу в I турі матиме В. Ющенко.**
7. **У II турі на сьогоднішній день теж лідирує В. Ющенко.** Разом з тим, згідно з розрахунковими прогнозними даними, його перевага над В. Януковичем має тенденцію до зменшення. Окрім того, на змодельованому заключному етапі виборів підтримка **В. Ющенка виборцями у жодному з регіонів не виявляє стабільної позитивної динаміки, характеризується скоріше за все ситуативно зумовленими флуктуаціями, і це дає підстави з певними застереженнями припустити, що його електоральні резерви вичерпані.**
8. Інші кандидати, вихід яких у II тур можна допустити лише теоретично (О. Мороз, П. Симоненко), віднині втратили здатність конкурувати як з В. Ющенком, так і з В. Януковичем.
9. **Громадська думка щодо ймовірного переможця президентських виборів-2004 складається на користь В. Януковича.** Проте цей вельми істотний чинник психологічного впливу на електорат його головного суперника **ще не сягає критичних значень (50% і більше),** що могли б спричинитися до корінного перелому в ході виборчої кампанії.

